

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Relationerna mellan EU och Moldavien – Det organiserade civila samhällets roll"

(2012/C 299/07)

Föredragande: **Evelyne PICHENOT**

Vid sin plenarsession den 13–14 juli 2011 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

"Relationerna mellan EU och Moldavien – Det organiserade civila samhällets roll".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 28 juni 2012.

Vid sin 482:a plenarsession den 11–12 juli 2012 (sammanträdet den 11 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 143 röster för och 9 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén är medveten om EU:s och Republiken Moldaviens ömsesidiga intresse av närmare relationer, och efter studiebesöket i mars 2012 åtog sig kommittén att utarbeta föreliggande yttrande med rekommendationer avseende följande mål:

- Att förstärka det civila samhällets roll, bland annat genom att inrätta ett moldaviskt råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor (ESECM).
- Att ingå ett djupgående och omfattande frihandelsavtal (DCFTA).
- Att återställa Moldaviens territorium i sin helhet.

1.2 I sina rekommendationer till **kommissionen och Europaparlamentet** vill EESK se att ett balanserat frihandelsavtal ingås. Organisationerna i det civila samhället bör involveras i alla skeden av processen. För att ett frihandelsavtal ska kunna slutas måste kommissionens insatser samverka med utrikestjänstens verksamhet. Kommittén förespråkar följande:

- Att man säkerställer de moldaviska organisationernas fulla deltagande genom att ge dem tillträde till det pågående **offentliga samrådet** ⁽¹⁾ samt till offentliga hearingar och möten som planeras av det civila samhället inom ramen för konsekvensbedömningen om hållbar utveckling.
- Att man anordnar en **konferens om resultaten** av konsekvensbedömningen tillsammans med Moldaviens parlament, EESK och det moldaviska civila samhället, samt att man regelbundet informerar det civila samhället om hur förhandlingarna fortskrider.

— Att man fäster uppmärksamhet vid sociala och miljörelaterade konsekvenser, i synnerhet mot bakgrund av synpunkterna i rapporten om hur millenniemålen ⁽²⁾ ska uppnås, i syfte att formulera **avsnittet om hållbar utveckling** i ett framtida avtal.

— Att man undersöker hur Transnistriens **ekonomi ska kunna återintegreras** i samband med avregleringen av handeln.

— Att man ökar ansträngningarna för utbildning riktad till beslutsfattare i samhälls- och näringslivet samt medier avseende det praktiska genomförandet av **gemenskapslagstiftningen** på handelsområdet.

— Att man beaktar behovet av **teknisk assistans** i anpassningen till gemenskapslagstiftningens standarder, i synnerhet på jordbruksområdet.

— Att man planerar lämpliga **stödåtgärder** med anpassningsförfaranden för att dra så stor nytta som möjligt av ett reellt inträde i den europeiska ekonomin och för att uppnå en hög nivå av vaksamhet vid de yttre gränserna genom att involvera de aktörer som gynnas av denna typ av avtal.

— Att man överväger att inrätta en **gemensam uppföljningskommitté** för handelsavtalet och med stöd från EESK involverar det civila samhället i **uppföljningen** av det framtida frihandelsavtalet, med finansiering för uppbyggnad av det civila samhället i Moldavien.

⁽¹⁾ GD Handel, Consultation on Deep and Comprehensive Free Trade Areas / EU–Moldova 2012.

⁽²⁾ Förenta nationerna, The second millennium development goals report, Republic of Moldova 2010.

- Att man säkerställer att **arbetsmarknadens parter i Moldavien deltar i forumet för det Östliga partnerskapet** och att man för upp de sociala villkoren i avtalet på dagordningen för den femte arbetsgruppen för social dialog inom det Östliga partnerskapet.
- Att man uppmuntrar kontakter med **det civila samhället i Transnistrien** med stöd av OSSE för att involvera området i politiken för tillnärmning till EU.

1.3 I sina rekommendationer till **de offentliga myndigheterna i Moldavien** vill EESK uppmuntra **regeringen och parlamentet** att vidta följande åtgärder:

- Att informera ett brett spektrum av samhällsorganisationer om hur arbetet med att närma sig EU fortskrider, och **att uppmuntra en offentlig debatt om tillnärmningen till EU** med arbetsmarknadens parter och olika intresseorganisationer (jordbrukare, konsumenter, miljöaktivister, kvinnor, försvarare av de mänskliga rättigheterna osv.).
- Att ministeriet för EU-frågor kontinuerligt **informerar** deltagande parter inom samhälls- och näringsliv, och att det nationella deltagarrådet kan behålla sin observatörsstatus vid regeringen.
- Att **ett moldaviskt råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor** inrättas i enlighet med befintliga förebilder i EU eller grannländerna.
- Att involvera intresserade parter i genomförandet av avtal som slutits med EU på områdena **energi och forskning**.
- Att förstärka den sociala dialogen och övervaka genomförandet av **Europarådets sociala stadga**, i synnerhet genom att återkalla reservationer och anta protokollet om mekanismen för gruppanspråk.
- Att ge högsta prioritet åt integrationen av **unga och av kvinnor på arbetsmarknaden**.
- Att bidra till effektiviteten i mekanismerna för **korruptionsbekämpning**.

1.4 I sina rekommendationer till **organisationerna i det moldaviska civila samhället** önskar EESK utveckla sina relationer med civilsamhället i Moldavien inom ramen för det Östliga partnerskapet. Kommittén lägger för det civila samhället fram följande förslag som kommittén hoppas få presentera i Moldavien vid en konferens som ger konkret form åt målet Kontakt mellan folken inom partnerskapet. Förutom inrättandet av ett

råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor vill EESK rekommendera parterna på arbetsmarknaden och i det civila samhället följande:

- Att en tillnärmning sker till **de större sektorspecifika europeiska plattformarna**, t.ex. till plattformen för fattigdomsbekämpning eller till olika arbetsgivarorganisationer i medlemsstaterna, samt genom observatörsstatus vid Europeiska fackliga samorganisationen.
- Att **en enhet för bevakning** av EU-frågor inrättas vid arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna och vid nationella kollektivavtalsgrupper.
- Att **en social dialog** utvecklas med respekt för ILO:s konventioner och Europarådets sociala stadga.
- Att **en civil dialog** uppmuntras i syfte att följa upp frihandelsavtalet.
- Att sakkunskapen utvecklas i fråga om **miljöskydd**, t.ex. minskning av växthusgaser, analys av livscyklar, koldioxidavtryck och ekosystemtjänster.

2. Det moldaviska civila samhället i tillnärmningen till EU och det Östliga partnerskapet

2.1 Det civila samhället i Moldavien deltar redan i en rad befintliga mekanismer för tillnärmning till EU. Ett rådgivande organ med 30 medlemmar, nationella deltagarrådet, inrättades i januari 2011 och arbetar tillsammans med regeringen. Dessutom finns det ett annat rådgivande organ vid parlamentet. Det nationella konventet för europeisk integration grundades i november 2010 och samlar ett flertal organisationer som strävar efter att lägga fram förslag och sprida information om den europeiska integrationsprocessen i syfte att möjliggöra en direkt och öppen debatt med deltagande parter. Dessutom har det skapats flera temainriktade plattformar inom det civila samhället på nationell nivå.

2.2 Moldaviska organisationer är involverade i olika grupper vid forumet för det civila samhället inom ramen för det Östliga partnerskapet: demokrati, mänskliga rättigheter, goda styresformer, stabilitet, allmänna rekommendationer, miljö, energi och klimatförändring samt kontakt mellan människor. EESK önskar uppmuntra utvecklingen av den femte arbetsgruppen om den sociala dialogen, som mer allmänt behandlar ekonomiska och sociala frågor⁽³⁾.

2.3 Arbetsmarknadens parter har en avgörande roll att spela i tillnärmningen mellan EU och Moldavien. Fackorganisationernas oavhängighet är garanterad i grundlagen och styrs av en lag från juli 2000 som garanterar facklig frihet, kollektivförhandlingar och skydd av fackliga tillgångar. Det fackliga landskapet har genomgått stora förändringar under de senaste åren. De två befintliga fackorganisationerna CSRM och Solidaritate har gått

⁽³⁾ EESK:s yttrande om "Det civila samhällets bidrag till det östliga partnerskapet" EUT C 248, 25.8.2011 och EESK:s yttrande om "Ny respons på ett grannskap i förändring" EUT C 43, 15.2.2012.

samman och bildat ett enda fackligt centralförbund, Moldaviens nationella facksammanslutning (CNSM). CNSM har blivit medlem av Internationella fackliga samorganisationen och deltar därmed i internationella aktiviteter och möten. CNSM skulle även kunna anhänga om observatörsstatus vid Europeiska fackliga samorganisationen.

2.3.1 Den mest representativa arbetsgivarorganisationen är Moldaviens nationella arbetsgivarförbund som grundades 1996 och består av 32 medlemmar. Organisationen betecknar sig som opolitisk och obunden. Den nationella arbetsmarknadsmyndigheten ansvarar för projektet "Mobility Partnership" mellan EU och Moldavien. Partnerskapets mål är att se till att den moldaviska arbetsmarknadens integration sker på ett smidigt sätt. Arbetsgivarorganisationerna deltar i denna integration genom att verkställa besluten inom projektet på lokal och regional nivå.

2.3.2 Det vore alltså värdefullt att förstärka arbetsmarknadens partners enheter för information om frihandelsavtalet i samarbete med motsvarande branschorganisationer på EU-nivå eller i medlemsstaterna.

2.4 Vissa befolkningsgrupper lever fortfarande i en utsatt situation, i synnerhet på landsbygden. Den försämrade sociala situationen drabbar i synnerhet kvinnor i form av hög arbetslöshet, kunskapsförlust, sänkta löner, säsongarbete och svagt socialskydd. Kvinnorna åtnjuter liknande rättigheter som männen men är mer utsatta på arbetsmarknaden. Dessutom utgör kvinnorna endast 14 % av de moldaviska företagen. Landsbygdsbefolkningen är fortfarande överrepresenterad bland de grupper som faller under fattigdomsgränsen⁽⁴⁾, och de fattiga på landsbygden ökade år 2009. Barnen i Moldavien är drabbade av många olika problem, exempelvis avsaknad av fast bostad, barnarbete, smuggling och prostitution, och situationen är oroväckande. Fenomenet "socialt föräldralösa", dvs. barn som lämnas bort till barnhem av sina familjer på grund av fattigdom, är fortfarande vanligt.

2.5 Medieverksamheten har förbättrats sedan ett antal år tillbaka. Rådet för audiovisuell samordning antog en ny övervakningsmetod för politisk rapportering i slutet av 2010 med bistånd från EU och Europarådet. Dessutom började två nya TV-kanaler sända 2010 (Jurnal TV och Publika TV) liksom fyra nya radiostationer (Radio Sport, Aquarelle FM, Publika FM och Prime FM). Det bör vara en prioritet att utbilda journalister i EU-frågor. Framstegen avseende yttrandefrihet kommer att leda till bättre information till medborgarna och näringslivet om tillnärmningens utmaningar, i synnerhet i fråga om jordbruket.

2.6 Trots otvivelaktiga framsteg lider det civila samhället fortfarande av djupgående organisationssvårigheter. Obalansen mellan olika områden finns kvar. Den icke-statliga sektorn är aktiv i större tätorter som Chişinău, Bălţi, Cahul och Ungheni,

men förekommer blygsamt i större delen av landet. Däremot har fackföreningarna en bättre täckning i landet. Till följd av den kvardröjande uppdelningen av landet är samarbetet mellan de två delarna på vardera sidan av Dnestr ännu mycket begränsat. Dessutom är de icke-statliga organisationerna i relativ hög grad beroende av utländska donatorer, vilket kan hota deras oavhängighet och fortlevnad. Sakkunnigätverken är visserligen av hög kvalitet, men bygger på ett alltför lågt antal specialister, och förteckningen över befintliga större icke-statliga organisationer har inte utökats under de senaste åren.

3. Det civila samhället och ett nytt, djupgående och omfattande frihandelsavtal (DCFTA)

3.1 Förberedelserna inför frihandelsavtalet mellan EU och Moldavien berör varor, tjänster och investeringar, men dess fulla och djupgående uppgift omfattar även överföring och effektiv tillämpning av gemenskapslagstiftningen på handelsområdet. Detta förutsätter lämpliga åtföljande åtgärder och genomgripande reformer. Den moldaviska ekonomin lider nämligen av en brist på konkurrenskraft som beror på ett antal olika faktorer såsom eftersatt transportinfrastruktur (särskilt vägar), en liten inre marknad, svag innovationsanda, bestående politisk instabilitet, svårigheter att få tillgång till finansiering samt korruption. Exporten går dock inte längre uteslutande till marknaderna i de tidigare Sovjetrepublikerna. Omläggningen av utrikeshandeln i riktning mot Europa har konkretiserats; närmare hälften av exporten går västerut. Detta har lett till en ökning av textilsektorns andel av exporten (från 10 % 1999 till 22,7 % 2008⁽⁵⁾) tack vare den låga kostnaden för kvalificerad arbetskraft.

3.2 En hållbarhetsbedömning pågår vid sidan av förhandlingarnas första stadium och torde i september 2012 kunna ge information om positiva och negativa återverkningar av en eventuell öppnad handel⁽⁶⁾. I konsultens uppdrag⁽⁷⁾ bör rådfrågning av EESK ingå i fråga om föremålen för förhandlingarna och om bidragen till det offentliga samrådet. Dessutom bör särskild uppmärksamhet fästas vid kommissionens ståndpunkt då hållbarhetsbedömningen har slutförts samt vid de åtföljande åtgärderna.

3.3 Riskerna i anslutning till avtalet är små för EU:s vidkommande, och gäller snarast sanitära och fytosanitära normer samt investeringsgarantier. Förbättrade affärsförutsättningar krävs för att locka europeiska investeringar, inklusive intensifierad korruptionsbekämpning. Mätningen av omfattningen av korruption från 2011 placerar Moldavien på 112:e plats i världen med ett betyg på 2,9 av 10⁽⁸⁾. De berörda institutionerna är centrum för bekämpning av ekonomisk brottslighet och korruption samt ett särskilt åklagarorgan för korruptionsfrågor. Gällande lagstiftning är ändamålsenlig, men genomförandet av politiken för korruptionsbekämpning är bristfälligt. Bristen på

⁽⁴⁾ Moldova Statistics, på webbplatsen "Rural Poverty Portal". <http://www.ruralpovertyportal.org/web/guest/country/statistics/tags/moldova>.

⁽⁵⁾ Florent Parmentier, "Moldova, a Major European Success for the Eastern Partnership?", Fondation Robert Schuman, 22.11.2010, http://www.robert-schuman.eu/doc/questions_europe/qa-186-en.pdf.

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande om "Hållbarhetsbedömningar och EU:s handelspolitik" <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:218:SOM:SV:HTML>.

⁽⁷⁾ "Trade Sustainability Impact Assessment in support of negotiations of DCFTAs between the EU and respectively Georgia and the Republic of Moldova", Ecorys, 6.2.2012.

⁽⁸⁾ Europeiska kommissionen, "ENP Country Progress Report 2011 – Republic of Moldova", PM, Bryssel, 15.5.2012.

finansiering i det politiska livet, medborgarnas uppgivna inställning och civilsamhällets bristfälliga närvaro på detta område är beklagligt. Korruptionsbekämpningen är en av de främsta prioriteringarna för internationella donatorer (Europarådet, EU, Sida, Världsbanken, FN:s utvecklingsprogram UNDP, USAID osv.). Flera icke-statliga organisationer har dessutom i samverkan arbetat på detta område (centrum för analys och förebyggande av korruption, Transparency International Moldova, antikorrupsionsalliansen och centrumet för undersökande journalistik). Politiska förändringar har hittills inte lett till några tydliga resultat på detta område.

3.4 Frihandelsavtalet kommer att få stora återverkningar på socialområdet. I detta sammanhang vill EESK understryka den sociala dialogens betydelse för landets utveckling. Kommittén rekommenderar att man antar protokollet för grupp-talan i Europarådets sociala stadga och att man förbättrar arbetsinspektionen och inrättar en arbetsdomstol. De moldaviska myndigheterna samarbetar med ILO i fråga om svartarbete, och strävar efter att uppnå europeiska standarder. De deltar även i Europaåret 2012 för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationer. Det gäller även att förbättra mottagningen av återvändande migranter i Moldavien och att förbättra moldaviens rättigheter utomlands. Utbildning och fortbildning av arbetskraften är andra aspekter som måste prioriteras.

3.5 Jordbruks- och livsmedelssektorn i Moldavien är av väsentlig betydelse i förhandlingarna om ett frihandelsavtal. Det moldaviska jordbruket måste göra ytterligare framsteg i fråga om ursprungsmärkning, kontroller av överensstämmelse med sanitära och fytosanitära bestämmelser samt efterlevnaden av konkurrensreglerna om branschen vill exportera till EU-marknaden och garantera livsmedels säkerheten. Det finns i dag antagna normer, men ett genomförande av dem i praktiken är en lång och dyr process, i synnerhet när det gäller djurhållning (under 2008 var honung den enda djurhållningsprodukt som kunde exporteras från Moldavien). Anpassningen till EU-normer medför höga kostnader för små producenter, och myndigheterna måste vidta institutionella reformåtgärder och se över stöden till sektorn för jordbruk, livsmedel och vin. Projekt som finansieras via Europeiska kommissionens program för handelsbistånd kunde i hög grad bidra till moderniseringen.

3.6 Industrierna var länge tynande men verkar ha dragit nytta av fördelaktiga konkurrensförhållanden och priser i EU-marknadernas närhet. Ett exempel på detta är den snabba utvecklingen inom textilsektorn. Denna lätta industri kan etablera sig i hela landet, särskilt i de eftersatta områdena i söder. Bilindustrin har nyligen fått ett genombrott i landets norra delar tack vare tyska investerare. Moldaviens deltagande i strategin för Donauregionen samt moderniseringen av större industrikomplex (i synnerhet på högra stranden av floden Dnestr) kan leda till en framgångsrik utveckling.

3.7 För att ett frihandelsavtal med EU ska kunna uppfattas som djupgående och fullständigt måste det bygga på Moldaviens förmåga att anpassa sig till gemenskapslagstiftningen. Detta krav måste även åtföljas av lämpliga finansiella resurser. Erfarenheterna av den inre marknadens utvidgningar har tydligt visat på strukturfondernas betydelse för att säkerställa social och territoriell sammanhållning. Kommittén rekommenderar alltså att åtföljande åtgärder av motsvarande värde vidtas för att minska

risken för ökad social ojämlikhet eller geografiska skillnader. Därför bör kommittén för uppföljning av frihandelsavtalet fästa särskild uppmärksamhet vid genomförandet av programmet för europeiskt grannskapsstöd till jordbruk och landsbygdsutveckling – Enpard.

3.8 Miljöns hälsotillstånd i Moldavien ger anledning till framtida oro (marken, vattnet, energin), och detta måste beaktas i förhandlingarna om ett frihandelsavtal. Det sovjetiska arvet på detta område är särskilt betungande, i synnerhet när det gäller hanteringen av giftigt avfall. Den ihållande torkan under de senaste åren visar att Moldaviens ekonomi är känslig för miljöföroreningar och klimatförändringar. Dessutom är över hälften av grundvattenlagren förorenade, samtidigt som grundvattnet försörjer två tredjedelar av befolkningen med dricksvatten. Miljöpolitiken karaktäriseras av brist på anslag trots ett antal internationella åtaganden, bl.a. från EIB. Dessutom finns det ett stort behov av att öka medvetenheten bland samtliga ekonomiska aktörer som fortfarande vänder liten vikt vid utmaningarna på transportområdet och i byggsektorn. Moldavien har anslutit sig till den europeiska energigemenskapen, och är starkt beroende av import av fossila bränslen samtidigt som energieffektiviteten fortfarande är låg. EESK förespråkar stöd till miljöorganisationer avseende energisparande, rationellt bruk av resurser och avfallshantering.

3.9 I hållbarhetsbedömningen måste särskild uppmärksamhet fästas vid Transnistriens situation i syfte att med utgångspunkt i frihandelsavtalet utröna vilka återverkningarna kan bli i fråga om gränsbevakningen samt på det ekonomiska och sociala området. Frihandelsavtalet skulle kunna bidra till att jämna ut interna skillnader och leda till territoriell integration.

4. Förslag om att inrätta ett moldaviskt råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor

4.1 I syfte att uppmuntra det civila samhällets framsteg mot bredare dialog och utökad samråd, rekommenderar EESK att ett råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor inrättas med förebild i motsvarande organ i andra länder i regionen. Ett studium av olika europeiska erfarenheter kunde bidra till att skapa en egen väg för Moldavien.

4.2 Förslaget om ett råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor svarar mot behovet av bättre struktur i det civila samhället och kan förstärka civilsamhällets inflytande och relevans. De tillfälliga strukturerna mångfaldigas i dagens läge, och detta ger en flexibel och experimentell ram, men det är osäkert om de kan fortleva och deras verksamhet är obeständig. Synpunkterna från arbetsmarknadens parter, olika sammanslutningar och icke-statliga organisationer är spridda och de är svåra att avläsa i den offentliga debatten.

4.3 Ett moldaviskt råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor kunde utgöra ett intressant bidrag i arbetet med att nå samförstånd om vilken väg samhället ska slå in på samtidigt som olika intressen kan beaktas i utvecklingsmodellen. Ett gemensamt arbete som grundar sig på samråd bör byggas upp kring de tre pelarna inom hållbar utveckling. Detta är även en viktig etapp i arbetet för en fungerande strategi för integrering av Transnistrien.

4.4 Detta råd skulle kunna tillhandahålla oberoende analyser och hålla dem isär från partistrider och resurskonflikter samtidigt som det tillåter ett utbyte av synpunkter. Dessutom vore det motiverat att inom rådet bekämpa diskriminering på grund av kön, ursprung eller religion.

4.5 Moldaviens råd för ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor kunde svara mot den offentliga politikens behov av utvärdering i anslutning till övertagandet av gemenskapslagstiftningen. Inom rådet kunde en kommitté inrättas med uppdraget att följa upp frihandelsavtalet i samarbete med Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

Bryssel den 11 juli 2012

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON
